

ДЖОН ЪПДАЙК

ЗАЕКА БОГАТ

Блестящ роман, отличен с „Пулицър“

ДЖОН ЪПДАЙК

ЗАЕКА БОГАТ

Rabbit is Rich

Copyright © 1981, John Updike

Copyright renewed © 1988, John Updike

All rights reserved.

Published by arrangement with The Knopf Doubleday

Publishing Group, a division of Random House, Inc.

© Екатерина Йорданова, Елка Виденова – превод от
английски език

© Димитър Стоянов – Димо – художествено
оформление на корицата

© Издателство ЕРА, София, 2014

ISBN 978-954-389-276-1

ЕРА

Останал без бензин, Заека Енгстръм стои зад пращните прозорци на автосалона на „Спрингър Мотърс“ и размишлява, наблюдавайки движението по шосе 111, което сега е доста по-ненатоварено, отколкото навремето. На целия шибан свят му свършва бензинът. Но те няма да го хванат, все още не, защото на пътя няма друга бричка, която да се движи по-добре от неговата тойота, ползваща преференциални цени за сервиз. Прочетете „Консюмър Репортер“, априлското издание. Само това е нужно да каже на хората, които идват. А те наистина идват, хората започват да се отчайват, създават, че великото американско пътуване е към своя край. Бензинът струва деветдесет и девет долара и девет цента за галон и деветдесет процента от бензиностанциите ще бъдат затворени за почивните дни. Губернаторът на щата Пенсилвания призовава за продажби от минимум пет долара, за да спре паническото увеличение. Шофьорите не могат да си набавят дизелово гориво за собствените си камиони, наскоро имаше един инцидент точно в областта Даймънд по „Потсвил Пайк“. Хората обезумяват, долларите им се топят и те харчат, като че ли утре ще се мре. Той ги убеждава, че когато си купят тойота, все едно обръщат парите си в йени. И те му вярват. Сто и дванайсет коли, нови и втора употреба, смениха собственика си през първите пет месеца на 1979 години, заедно с осем корони, пет корони, луксозното комби и онази селика, за която Чарли каза, че изглеждала като кола на сводник – всичките продадени през първите три седмици на юни, със средна печалба от осемстотин долара на продажба. Заека е богат.

Той притежава „Спрингър Мотърс“ – една от двете агенции на „Тойота“ в областта Брюър. Или по-скоро притежава половината заедно с жена си Дженис, а майка ѝ Беси се е вкопчила в другата половина, която наследи, когато старият Спрингър умря преди пет години. Но Заека се чувства, като че ли той притежава цялата фирма, появява се в автосалона всеки ден, преглежда документацията и ведомостите, разхожда се с чистия си костюм из сервизното и склада, където мъжете работят изцапани с грес, и поглежда от осветените с крушки двигатели с побледнели очи като от някакъв под-

земен свят, докато той контактува с обществото, общността. Той е звездата и опората на тези двайсетина работници и сто хиляди квадратни метра работна площ, които изглеждат като широка сянка зад фигурата му. Стената, облицована с ламперия, имитираща дърво, около вратата към кабината му са накачени рамки със стари изрезки и портрети на отбори, включително и два на областните десетки, от дните му като баскетболен герой преди двайсет години – не, вече повече от двайсет и пет години. Изрезките пожълтяват дори под стъклото, явно химията на хартията действа и без контакт с въздуха, нещо като растящото петно на греха, с което хората навремето ни плашеха. ЕНГСТРЪМ УДРЯ ЗА 42. „Заека“ повежда „Маунт Джъдж“ към полуфиналите. Закачането на тези изрезки, възкресени от тавана, където родителите му са ги пазели дълго време в тетрадки, чиито корици се разпадаха като змийска кожа, беше идея на Фред Спрингър, заедно с онази фраза, която гласи, че репутацията на всяко бизнес представителство е сянка на човека, който стои отпред. Съзнавайки, че умира, дълго преди това да се случи, Фред подготвяше Хари да стане този човек. Трябва да си спомняме за мъртвите с благодарност.

Преди десет години, когато Заека беше съкратен като линотипер* и отново се събра с Дженис, баща ѝ го взе като продавач, и когато подходящият момент настъпи пет години по-късно, беше така добър да умре.

Кой би си помислил, че този дребен като птичка, нервен човечец ще получи инсулт? Хипернервен: здравето му беше разклатено поне от двайсетина години. Обожаваше солта. Обожаваше да защитава републиканците, а когато Никсън не му остави какво повече да каже, той получи нещо като пристъп. Всъщност той изкара цяла година във „Форд“, но кожата на лицето му се опъваше все повече, а червените петна, където скулите и костите на челюстта му напиреха отдолу, ставаха все по-ярки. Когато Хари го погледна така начервен в ковчега, осъзна, че е трябвало да очакват смъртта му – мъртвият Фред не изглеждаше много по-различно.

Дженис и майка ѝ се държаха така, че човек би си помислил, че някой като принц Вилан и Мойсей е хвърлил топа. Можеби Хари беше закоравял от факта, че беше погребал и

двамата си родители. Той погледна в ковчега, забеляза, че косата на Фред е сресана в грешната посока, и не почувства нищо. Хубавото на мъртвците е, че освобождават място.

Докато старият Спрингър все още се перчеше наоколо, животът във фирмата беше тежък. Караше хората да работят до късно, държеше автосалона отворен през тъмните зимни вечери, когато дори снегорините не се движеха по шосе 111, непрекъснато мърмореше с онзи писклив глас за изпълнителните правила и печалбата, и обслужването на клиентите, и за това, че някой механик е оставил отпечатъци от пръстите си по волана на някоя таратайка или си е забравил фаса в пепелника. Когато беше във фирмата, сякаш всички работници се опитваха да изпълнят някаква огромна кожа, за която Спрингър мечтаеше, хвърляйки цялото си време и енергия за идеалната компания „Спрингър Мотърс“. Щом той умря, тази кожа се превърна във втора кожа за Хари, в която той се чувстваше удобно. Сега, когато е цар на компанията, тя много му харесва; четирите декара асфалт, миризмата на новите тойоти, която се усеща дори в рекламните брошури, които „Тойота“ изпраща от Калифорния, в изпращения с шампоан мокет, в пожълтяващите изрезки за баскетболни постижения по стените, табелите с надпис КИВАНИС И РОТАРИ И „С ОТ С“ и трофеите на високия рафт, спечелени от отборите на Малката лига, които бяха спонсорирани от компанията; в просторния мир на това квадратно мъжко място, освежавано от момичетата в счетоводството и рецепцията, които идват и си отиват под ръководството на старата Милдред Круст, и в малките визитки, на които пише ХАРОЛД С. ЕНГСТРЪМ – ГЛАВЕН ПРЕДСТАВИТЕЛ ПО ПРОДАЖБИТЕ. Човекът отпред. Нещо като център, където той е нападателят. Когато стои там в собствената си кожа и хвърля сянка, Хари се чувства почти свободен. Колите се продават сами, това е неговата философия. Рекламите на „Тойота“, които непрекъснато се излъчват по телевизията, грабват съзнанието на хората. Харесва му да е част от всичко това; харесва признанието на обществото, което, след като завърши гимназията, гледаше на него отвисоко, като на боклук. Мъжете от „Ротари“ и „Чеймбър“ се оказваха момчетата, с които тогава играеше на топка, или пък техните грозни по-малки братя. Харесва му да има купища пари; в собствените си представи той е

* Работник в печатница. – Б. пр.

едър, любезен и добър човек, висок метър и деветдесет и тежък около сто килограма, вече с талия сто и пет сантиметра, както се опита да му каже продавачът на костюми в „Крол“, преди Хари да си глътне корема, а продавачът неохотно да пристегне метъра още малко. Сега избягва да се оглежда в огледало, а преди обожаваше да го прави. Лицето от далечното минало, с късо подстригана коса, тясно лице и сънени хищни младежки очи, което го гледа от лъскавите снимки на отбора, прозира в сегашното му лице като металните пръчки на предната решетка на кола. Носът му е все още малък и прав, очите му може би не са толкова сънени. Въздушната добре оформена коса покрива крайчетата на ушите му и прикрива оредяващата по слепоочията коса. Той не харесва особено хипи културата с всички нейни наркотици и заобикаляне на закона, но харесва възможността да си пусне косата по-дълга от онези стари моряшки подстрижки и да я остави да се къдри естествено. Образът му в огледалото за бръснене представлява същинска гора от сплъстени и отпуснати кичури, които виреят върху брадичката му по начин, нетърпящ намеса. И все пак животът е сладък. Така казваха старите хора и когато беше млад, той се чудеше какво имат предвид.

Снощи в Брюър и покрайнините валя град. Град с размерите на топчета за игра подскачаше по полегатите малки дворчета и биеше по металните знаци и блещукащите неонов лампи, след това се изля пороен дъжд, а сивото като камък утро се отразяваше в локвите. Но после вятърът изчисти небето и денят заблестя в златисто, късно следобед закърпеният на ивици асфалт пред компанията изсъхна. Беше най-дългият юнски съботен ден и началото на календарното лято. Обикновено в събота шосе 111 е пълно с купувачи, които разграбват сергиите, натезали с жито, ръж, домати, зеле и ягоди от вече голите полета. През магистралата с четирите асфалтови платна и очуканата от множество вече забравени катастрофи мантинела се вижда ниска сграда с фасада от тъмни тухли, която през годините, откакто Хари наблюдава как закърпват черупката ѝ с шперплат, е подслонявала редица неуспешни ресторанти и сега там можеш да си купиш скара за въщи. Изоставеният фургон до нея изглежда притихнал. До мястото около него, осяяно със смачкани картонени

чинийки, самотно дърво — пращен клен, пиеше вода от поточе, от което сега е останало само сухото корито. Под клоните му има неизползвана маса за пикник, прекалено близо до препълнения контейнер за боклук до вратата на кухнята на ресторанта. Сухият ров бележи границата с един продаден фермерски парцел, който още чака да го обработят. От далечината си този добре оформен стар клен сякаш вечно прави на Хари примамващи знаци, на които не бива да обръща внимание.

Той се обръща от пращия прозорец и казва на Чарли Ставрос:

— Бягат като подплашени.

Чарли вдига глава от бюрото, където пише някакви документи, фактурата за продажба и бланката на една баракуда осмица от седемдесет и четвърта година, която вчера най-накрая успява да продадат за две хиляди и осемстотин. Никой не иска тези стари лампи, въпреки че човек трябва да ги взема за размяна. Чарли се занимава с употребяваните коли. Макар че работи в „Спрингър Мотърс“ два пъти по-дълго от Хари, бюрото му е в един ъгъл на автосалона, на открито и на табелката му пише **МЛАДШИ ТЪРГОВСКИ ПРЕДСТАВИТЕЛ**. Въпреки това той не се сърди. Остава хикалката до документите си и пита в отговор на шефа си:

— Чете ли във вестниците онзи ден за някакъв собственик на бензиностанция и съпругата му, някъде из щата, които изпомпвали бензин за една колонка, съединителят на една от колите изпуснал и тя притиснала жената към колата на съседната колонка, и мисля, че пишеше, че тазът ѝ бил счупен? Докато мъжът ѝ я придържал и крещял за помощ, хората на опашката, вместо да му помогнат, започнали да си наливат безплатно бензин.

— Да — казва Хари, — май го чух по радиото, въпреки че е трудно за вярване. Чух също за някакъв тип в Питсбърг, който взел две големи гуми и сменил задните на колата, за да му налее бензин за още няколко цента. Това е невероятна алчност.

Чарли издава кратък сардоничен смях и обяснява:

— Сега всички действат като петролните компании. Аз ще си получа своето, а ти да го духаш.

— Не виня петролните компании — казва Хари спокойно, — на тях също не им е лесно. Просто Майката-Земя пресъхва, това е.

– По дяволите, човече, ти никога не виниш никого! – възмути се Ставрос. – Скайлаб може всеки момент да се срути върху главата ти и ти ще кажеш, че правителството прави каквото може.

Хари се опитва да си го представи и се съгласява:

– Може и така да е. И те са притиснати като всички останали тези дни. В днешно време федералните едва успяват да посрещнат собствените си разходи.

– Това правят със сигурност алчните копелета. Слушай, Хари, дяволски добре знаеш, че Картър и петролните компании забъркаха тази бъркотия. Какво иска Големият петрол? По-големи печалби. А какво иска Картър? По-малко внос на петрол, по-слабо обезценяване на долара. Прекалено го е страх да разпредели дажбите и затова се надява високи те цени да му свършат работата. Безоловният ще струва по долар и петдесет до края на годината.

– И хората ще продължават да си наливат – казва Хари с разумността на средната си възраст.

Двамата замълчават, сякаш са постигнали примирие, докато подплашеният трафик вдига прах по бизнес отсечката на шосе 111 и некупените тойоти в изложбената зала отделят мирис на нови коли. Преди десет години Ставрос имаше връзка с жената на Хари, Дженис. Хари си представя члена на Ставрос в Дженис и у него едновременно се надига чувство на враждебност и уют, уютът почти взема връх. Когато старият Спрингър нае зет си на работа, го попита дали ще може да понесе да работи с Чарли. Заека не виждаше причина да не може. Усещайки, че му се предлага сделка, той каза, че ще работи с него, но не и като негов подчинен. „Изобщо не става въпрос за това, докато съм сред живите, ще си само мой подчинен“, му беше обещал Спрингър. Оттогава двамата бяха чакали клиенти във всякакво време, оплакваха се от дребнавия си шеф и ежемесечно обсъждаха коя от употребяваните коли от описа няма да бъде купена и трябва да се продаде на едро, за да се намалят разходите за поддръжка. Бяха страдали заедно с всички служители на „Спрингър Мотърс“, когато в окръг Брюър се откри франчайзинг представителство на „Датсун“, а също и през онези години, когато всички купуваха фолксвагени и волво. Заедно страдаха, когато хондите и лекарите се представяха за най-модерни в милата икономика. През тези

девет години Хари прибави към теглото си петнайсет килограма, а Чарли от якия, набит грък, който, когато си сложеше тъмните очила и облече кариерния си костюм, приличаше на гъзар, се превърна в сбръчкан пияница. Ставрос открай време имаше проблеми със сърцето, от ревматичната треска като дете. За Дженис тази скрита слабост беше трогателна, както и квадратните му гърди. Сега подобно на дефект на повърхността на парче кристал неговата слабост му беше придала съсухрения, превзет вид на излекувал се алкохолик, на тяло, което ден след ден се храни с мисли. Веждите му, които навремето пресичаха челото му като желязна греда, сега са се смалили до две тъмни раздалечени черти като на изрисуваните с въглен клоуни. Бакенбардите му са побелели и къдравата му коса прилича на боядисана. Всяка сутрин, щом дойде на работа, Чарли сменя черните си очила с лилав оттенък с кехлибарени цайси и се захваща за работа като стар побелял и изнежен овен, който внимава да не се подхлъзне на ръба на скалата и да падне. „Рамо до рамо“ – обещавам ти. Когато старият Спрингър му обеща това, и винаги когато се захванеше сериозно с нещо, розовите петна по лицето му ставаха червени, а устните се отдръпваха от зъбите му. При тази гледка човек неволно си представяше черепа му. Пожълтелите му зъби, пълни с остатъци от дъвка, и мустаците му с цвят на пясък никога не изглеждаха достатъчно равни и достатъчно чисти.

Господи, мъртвите. Броят им непрекъснато се увеличаваше: гледат към теб, приканвайки те да се присъединиш към тях, обещават ти, че всичко ще е наред, че там долу всичко е меко и нежно. Татко, мама, старият Спрингър, Джил, бибето, което нарекоха Беки, Тотеро. Дори Джон Уейн, онзи ден. Всеки ден страницата с некролозите показва безкрайно богата жътва, лицата на стари учители, клиенти, местни знаменитости като самия него, за момент проблясват и после изчезват. За пръв път от детството си насам Заека е щастлив просто защото е жив. Той казва на Чарли:

– Мисля, че бензинът ще се свърши, когато пукна аз, през две хилядната година. Смешно е да се говори така, но съм доволен, че живея сега. Новото поколение ще живее от остатъците ни. Ние ядем основното ястие.

– Продали са ти добра сделка – отвърща гръкът. – На теб и на много други. Големият Петрол в момента има дос-

татъчно резерви, за да изкара още петстотин години, но те искат да ги намалят. Чух, че в момента в залива Делавеър на котва стоят седемнайсет супертанкера, които чакат цените да се покачат достатъчно, за да отидат в рафинериите на Южна Филаделфия и да разтопят. Междувременно хората загиват на колонките за гориво.

– Спри да караш кола, тичай – отговаря Заека. – Започнах да тичам за здраве и се чувствам отлично. Искам да отслабна с петнайсет килограма.

Всъщност намерението му да тича преди закуска всеки ден с пукването на зората продължи само една седмица. Сега се задоволява с това да се влачи из квартала след вечеря, за да се спаси от споровете на жена си и майка ѝ.

Докоснал е болезнено място. Чарли признава, като че ли на документите пред него:

– Докторът ми каза, че ако се опитам да правя упражнения, той си измива ръцете.

Заека леко се смущава:

– Вярно ли? Оня доктор, как му беше името, не говореше такива неща. Доктор Уайт. Пол Дъдли Уайт.

– Той умря, фитнесманиаците измират по парковете като мухи. Вестниците не пишат за това, защото на фитнесиндустрията много ѝ порасна работата. Спомняш ли си онези малки магазинчета за здравословна храна на хипитата? Знаеш ли кой ги притежава сега? „Дженеръл Милс“.

Хари невинаги знае доколко насериозно да приема Чарли. Това, което знае по отношение на стария си съперник, е, че той е сърдечен и огромен, безспорно предпочитан от Господ по щекотливия въпрос за животинското здраве. Ако Дженис беше избягала с Чарли, както искаше, щеше да се е превърнала в медицинска сестра. Вместо това сега играе тенис по три-четири пъти седмично и изглежда по-добре от всякога. Хари непрекъснато се опитва да се подценява пред Чарли, за да предпази по-крехкия мъж от бремето на собствения си късмет. Той остава безмълвен, докато съзнанието на бившия му съперник си проправя път обратно от срама и сянката на забележката на лекаря му към енергийните резерви на паметта му.

– Бензинът – казва той, като произнася думата с онова гръцко крякане, което е почти като хриптене – не беше ли за харчене? Навремето имах една империял с двоен карбу-

ратор и като махнех филтъра, поглеждах в клапата, докато е празна, ми приличаше на тоалетна, когато пускаш водата.

Хари се засмива в желанието си да е съпричастен.

– През лятото по цял ден се возехме, нямаше какво друго да правим, освен да бръмчим с колите. Напред-назад по централната улица, напред-назад. Колко мислиш, че минаваха онези стари V-8 с един галон? Двайсет и пет-трийсет километра? Така и не се сетихме да засечем.

– Чичовците ми още не искат да карат малки коли. Казват, че не желаят да бъдат смачкани от някой камион.

– Спомняш ли си Пилето? Интересно, че не бяха сгазени повече деца.

– Кадилаци. Когато някой от братята му си купеше буйк със спойлери като перки, баща ми задължително си купуваше кадилак с още по-големи спойлери. Не можехме да преброим задните светлини, приличаха на кора с червени яйца.

– Имаше един тип от Маунт Джъдж, Дон Еберхарт, който се качваше на таблото на доджа на баща си, докато се спускаше надолу по хълма зад фабриката за кутии, и въртеше волана оттам. През целия път надолу по хълма.

– Първата кола, която си купих, беше студейкър 48-ма година, а предницата ѝ приличаше на самолет. Беше на около сто и двамайсест хиляди километра, това беше през лятото на 53-та. Как само копаеше, миличката! Като тръгнах на светофара, усещах как предните гуми започват да се вдигат, точно като на самолет.

– Ще ти разкажа една случка. Веднъж, с Дженис токущо се бяхме оженили и аз ѝ бях сърдит за нещо, вероятно за това, че е такава, каквато е, отидох до Западна Вирджиния и обратно за една нощ. Луда работа. Сега, за да направиш подобно нещо, трябва да си изтеглиш всичките спестявания.

– Така е – казва Чарли бавно, натъжен. Заека не иска да го натъжава. Той така и не можа да разбере точно колко този човек беше обичал Дженис. – Тя ми разказа. По онова време ти доста скиташе.

– Е, не чак толкова. Когато ме напусна, тя взе колата и я задържа. Ако си спомняш?

– А трябва ли?

Той така и не се ожени, което беше ласкателно за Дженис и по някакъв начин и за Хари, както се развиха неща-

та. Когато някой чука жена ти, стойността ѝ донякъде се покачва. Хари иска да насочи разговора пак към веселото обсъждане на недостига на гориво. Той казва на Ставрос:

– Оня ден прочетох един смешен виц във вестника: Никой не може да надмине Христофор Колумб по изминати километра. Сигнал е толкова далеч само с три галеона.

Той внимателно произнася думата „галеон“*, разделяйки я на три срички, но Чарли с нищо не показва, че е схванал играта на думи, просто кратко разтяга устни, което може да се дължи и на болка.

– Петролните компании ни принудиха да го направим – отбелязва гъркът. – Те ни казаха: Давайте! Харчете като луди, всички онези магистрала, сергии, всичко. И след сто години хората пак няма да повярват, че сме живели толкова широко.

– Като дърво е – казва Хари, ровейки из историята, която за него е Тъмна Индия, белязана по векове като футболно игрище с няколко дати – 1066, 1776 – и няколко лица – Джордж Вашингтон, Хитлер – застанали по краищата на игрището, без да аплодират играчите. – Или въглища. Спомням си като дете как антрацитът се спуска бързо надолу по стария въглищен склон, с онези червени точки, които му закачаха. Не можех да си представя как го правят, винаги съм си мислел, че е нещо, което се случва в земята. Малки елфи с червени четки. Сега вече няма антрацит. Онова, което сега вадят от мините, се рони в ръката ти.

Това му носи задоволство, Заека се чувства богат, когато разсъждава над края на света, когато съзнава, че Земята също е смъртна.

– Е – въздиша Чарли, – това поне ще попречи на онези китайци да се вдигнат на индустриална революция.

С това разговорът сякаш приключва, но Хари има чувството, че са изпуснали нещо забележително, нещо живо отвъд заглавията за енергията – бягството. Но напоследък той забелязва, че много теми в обикновените разговори, дори и по телевизията, където им плащат, за да говорят, пресъхват, изтощават се, като че ли всичко по тези въпроси вече е казано. В своя вътрешен свят Заека отбягва увеличаващите се

* Игра на думи с галон — мярка за течности, и галеон — кораб-галера. — Б. ред.

празни петна, петна от изгорели сиви клетки, където навремето горяха страст, мечти и ужасяващ страх. Сега например заспива „по-бързо от падането на шапка“. Навремето не разбираше какво означава тази фраза. Но пък и никога не носеше шапка, а сега при най-малкия полъх на вятъра си я слагаше. Косата по темето му оредяваше и главата му започваше да лъщи.

ВИЕ ТЪРСИТЕ, НИЕ ПРЕДЛАГАМЕ крещи големият хартиен плакат на прозореца на изложбената зала в тон с телевизионната рекламна кампания на „Тойота“. Надписът отразява късче от следобедното слънце и придава на автосалона тихото спокойствие на аквариум или на огромен потънал кораб, в който очакват да бъдат купени двете корони и яркозелената корола SR-5, издигнати до другата страна на витрината и спуснати внимателно на земята пред страдата на компанията и шосе 111 и асфалтовия свят отвъд него.

Една кола се появява от този свят: едно уморено комби кънтри скуеър от 71-ва или и 72-ра, спуска се меко на амортизаторите, вдлъбнатата му броня е полуизчукана, но минимумът против ръжда още не е довършен. Една млада двойка излиза от колата, бялото като мляко момиче с голи крака примигва на ярката светлина, заякналото и загоряло от слънцето момче носи дънки, втвърдени от мръсотия и усилна работа в червената кал из страната. В хромирания багажник на покрива на колата е сглобено нещо като шайга от груби зелени дъски; от мястото си на няколко стъпки по-далеч Заека вижда, че тапицерията и подплатата на колата са изпокъсани от употребата ѝ като фермерски камион.

– Селяндури – провиква се Чарли от бюрото си.

Двамата влизат срамежливо, като плахи животни, устели охладения от климатика въздух.

Чувствайки се защитен, Господ знае защо, със забележката на Чарли, Хари се отправя към тях и поглежда към ръката на момичето да види дали носи халка. Не носи, но тези неща вече нямат такова значение като преди. В днешно време младежта живее незаконно. Струва му се около деветнайсет-двайсетгодишна, а момчето малко по-голямо – на възрастта на собствения му син.

– Може ли да ви помогна с нещо?

Момчето пригладда косата си назад, откривайки ниско-то си бяло чело. На широкото му загоряло лице сякаш винаги грее усмивка, дори когато не се смее.

– Просто доходиме за малко информация. – Акцентът му издава, че е от южната част на окръга, не е агресивният холандски на Севера, където тухлените църкви са с изострени кули, а къщите и оборите се строят от камък вместо от пясъчник. Хари се досеща, че са напуснали някоя ферма, за да дойдат в града, където няма нужда да превозват колове за огради, да събират сено и тикви и всичко друго, което тези бедни хорица трябва да правят. Живеят незаконно, намират си работа в града и обикалят с малка корола. Хванахме ги. Но момчето може да е дошло да проучи цените за баща си, а гаджето просто да му прави компания, може дори да не му е гадже, а сестра или стопаджийка. Малко прилича на курва. Мекото ѝ тяло напират да излезе от тесните ѝ дрешки, от избелелите дънкови панталонки и лилавото потниче с гол гръб на фирма „Пейсли“. Блестяща, обсипана с бледи лунички кожа по раменете и горната част на ръцете ѝ, небрежно завързана гъста, буйна, кафяво-червена коса с пъстри кичури. Някакъв дълбоко погребан звънец започва да звъни. Очите ѝ са сини и дълбоки, тя стои мълчаливо притихнала като селско момиче, свикнало да оставя мъжете да говорят, докато в устата си пази горчиво-сладки тайни, които бавно смуче. Обула е неподходящи сандали за диско, с високи коркови подметки и каишки през глезените. Пръстите на краката ѝ розовеят, ноктите са лакирани. Това момиче няма да остане с това момче. Заека иска това да е така; той си представя, че чувства несъзнателното изплуване на духа ѝ нагоре към неговия, докато тя стои напълно неподвижна. Чувства, че тя иска да се скрие от него, но е прекалено едра и бяла, изведнъж прекалено женствена, прекалено разголена. Обувките ѝ подчертават височината ѝ, по-висока от среден ръст и е склонна към напълняване, особено в гърдите. Горната ѝ устна покрива долната и ѝ придава пухкав и наранен вид. Тя е уязвима и той иска да я предпази, гледа я втренчено още една секунда и се обръща към момчето.

– Това е корола – казва Хари, потупвайки оранжевата ламарина. – Моделът с две врати струва три хиляди и деветстотин и с един галон може да минете до седемдесет километра или четирийсет градско. Знаем, че някои други марки са

по-рекламирани, но, повярвайте ми, в днешни дни не може да купите по-добра кола в Америка от тази таратайка тук. Прочетете „Консюмър Репорте“, априлския брой. Много по-добра е от средната за поддръжка и поправка през първите четири години. А кой в наши дни кара една кола повече от четири години. Както вървят нещата, след четири години може всички да се придвижваме с велосипеди. Тази кола има четирискоростна кутия, напълно електронна запалителна система, автоматични предни дискови спирачки, винилови падащи седалки и заключваща се капачка на резервоара. Последната екстра става все по-важна. Днес в Брюър не можеш да си купиш заключваща се капачка за резервоар нито за пари, нито за любов, познайте защо? Оня ден бяха източили крайслера на тъща ми в Маунт Джъдж, докато тя си седяла при фризьорката, а тя излиза с него само за да ходи на църква. Хората загрубават. Прочетохте ли във вестника тази сутрин, че Картър взема бензин от фермерите и щял да го дава на шофьорите на камиони? Показва властта си, не е ли така?

– Не съм чел вестника – отговаря момчето.

То стои там толкова бездушно, че Хари бързо заобикаля една картонена реклама на щастлива клиентка с кучето си и язвително казва:

– Сега, ако искате да замените голямото си старо комби, което си е направо антика, с друго комби, което да е почти толкова голямо, но с половината разходи за гориво, това SR-5 има чудесни характеристики – петскоростна кутия, което спестява гориво при дълги пътувания, и сгъваема задна седалка, което ви позволява да возите един пътник отзад и да имате допълнително пространство от другата страна за стикове за голф или колове за огради, или за каквото и да било. Не знам защо в Детройт не са се сетили за тази подвижна седалка. Предполага се, че тук сме рай на автомобилите, а чужденците непрекъснато излизат с нови идеи. Ако питате мен, Детройт ни разочарова всички, всичките двеста милиона души. Бих предпочел да продавам родните американски коли, но между нас казано, те са пълни боклуци. Картонени боклуци.

– А какви са тези там? – пита момчето.

– Това е „Корона“, ако искате нещо класно. По-голям двигател – две хиляди и двеста кубика. По-европейски вълн-

шен вид. Аз самият карам такава и я обожавам. Харчи около един галон за шейсет километра по магистрала и около трийсет в Брюър. Зависи от това как караш, естествено. От това колко ти е тежък кракът. Тези тествания в „Консюмър Репортерс“ са голяма работа, изчисленията им за разхода на гориво според мен са единствената им заблуда. Тази тук с подвижния покрив е на шест хиляди осемстотин и петдесет, но не забравяйте, че купувате йени за долари, а когато дойде време за обмяна, ще си върнете доларите.

Момичето се усмихва при споменаването на йени. Събирайки кураж, момчето казва:

– А тази тук? – Младият фермер докосва гладкия черен гюрюк на селиката.

Ентузиазмът на Хари е на изчерпване. Момчето се интересува от колите, а не от купуването им.

– Току-що докоснахте една супермашина – казва Хари на момчето. – „Селика GT“ спортно купе, може да се състезава с „Порше“ или с MG, когато си поиска. Стоманени джанти, кристален кварцов часовник, радио с къси и дълги вълни – всичко е стандартно. Стандартно. Представи си какви са екстрите. Тази тук има хидравличен волан и шибидах. Откровено казано, доста е скъпичка, почти пет бона. Но държа да кажа, че е цяла инвестиция. В днешно време хората все повече си купуват коли. Старото схващане за еднократните носни кърпички и продаването на всеки две години отдавна е отнесено от вихъра. Купи си добра солидна кола сега и ще имаш нещо за дълго време, докато, ако ги къташ, доларите ти ще отидат право в ада. Купувай качествени стоки, това е моят съвет към всеки младеж, който сега си стъпва на краката.

Явно доста се е въодушевил, защото момчето предупреждава:

– Ние просто разглеждаме.

– Разбирам – бързо отговаря Заека, извъртайки се към мъглчаливото момиче. – Изобщо не искам да ви притискам. Избирането на кола е като избирането на другар, отнема време. – Момичето се изчервява и отмества поглед. Щедри бащински съвети напират в Хари. – Живеем в свободна страна. Комунистите не са стигнали по-далеч от Камбоджа. Няма как да ви принудя да купувате, докато сами не сте готови. За мен е все едно. Тези коли сами се продават.

Всъщност извадихте късмет, че в момента имаме такъв избор, преди две седмици получихме доставка и няма да има нова до август. Япония не може да произведе достатъчно от тези коли, за да задоволи всички. „Тойота“ е на първо място по износ на автомобили в целия свят.

Не може да откъсне очи от момичето. Тези кръгли очи му напомнят за някого. Млечнобелите, покрити с лунички рамене, вдлъбнатината, където презрамката на потничето се е впила в кожата. Ако я стиснеш, пръстите ти ще се отпечатат върху кожата ѝ, толкова е свежа.

– Я ми кажете колко голяма кола търсите? Смятате ли да създавате семейство тук или сте само двамата?

Момчето се изчервява още по-силно.

„Не се омъжвай за тоя приятел – мисли си Хари. – Хвалбите му ще те потискат.“

Момчето казва:

– Нямаме нужда от друго комби, баща ми има пикап „Чери“ и ми даде този скуеър, когато завърших училище.

– Страхотна бричка – отстъпва Заека. – Можеш да я счупиш, но не можеш да я съсипеш. Дори през 71-ва ги правеха с повече желязо, отколкото сега. Детройт сдава багажа.

Има чувството, че се носи по въздуха – по младостта им, парите си, блясъка на този юлски следобед и обещанието му, че утрешният ден, неделя, ще бъде подходящ за голф.

– Ако смятате да се установите за постоянно, ви трябва нещо повече от носталгичен предмет, трябва ви нещо такова. – Той отново потупва оранжевата ламарина и прочита раздражение във вдигнатите към него студени, бледи очи на момичето. Прости ми, мила, на човек толкова дяволски му доскучава да виси тук, че е склонен да дрънка глупости.

Ставрос, напълно забравен, се провиква от бюрото си през автосалона, облян в слънчевите ивици.

– Може да искат да се повозят. – Явно иска да си работи документите на тишина и спокойствие.

– Искате ли да изпробвате някоя? – пита Хари.

– Става късно – казва момчето.

– Ще ви отнеме само минутка. По този път се минава само веднъж. Изживейте момента. Сега ще взема ключовете.

– Чарли, ключовете за синята корола отвън на таблото ли са или са ти в бюрото?

– Аз ще ги донеса – промърморва той.